

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE CU TEMA

De la totalitarism spre postumanism - relațiile dintre literatură, limbă, istorie, doctrine -

Prof.univ.dr. Mara Magda Maftei-Bourbonnais
Academia de Studii Economice din București

I. Realizări științifice și profesionale

1. Evoluția profesională și cariera didactică

O primă secvență a tezei de abilitare prezintă, sintetic, parcursul profesional din anul 2001, anul intrării în sistemul de învățământ superior, cu analiza carierei didactice și a responsabilităților administrative. Întreaga mea activitate didactică, în calitate de titular, s-a derulat din anul 2001 până în prezent în cadrul Departamentului de Limbi Moderne și Comunicare în Afaceri din Academia de Studii Economice din București. Deși raportarea mea permanentă se face la teza de doctorat susținută în cadrul Universității din București în domeniul filologie, *Cioran și « tânăra generație »* (Ordinul Ministrului Educației, Cercetării și Inovării, nr. 4698 din 14.08.2009), menționez și titlul de doctor obținut în domeniul economie în baza Ordinului Ministrului Educației și Cercetării, nr. 1418 din 29.06.2007, cu teza *Semnificația operei lui Adam Smith. Interpretări actuale*.

De-a lungul carierei didactice am beneficiat de stagii de cercetare la universități din străinătate, am predat, în cadrul programului Erasmus, la Université Paris-Dauphine (Mai 2012), între anii 2008-2009 am fost cercetător asociat al echipei de cercetare EA 2577 *Littératures françaises du XXème siècle*, Université Paris-Sorbonne și din 2008 până în prezent sunt cercetător asociat al Centrului de cercetări Thalim (*Théorie et histoire des arts et des littératures de la modernité XIXe – XXIe siècles*), Université Sorbonne Nouvelle - Paris 3. De asemenea, am fost conferențiar invitat pe tema literaturii angajate în secolul 20 în următoarele universități: Holy Spirit of University of Kaslik, Liban (Iunie 2009); Universidade Federal do Paraná, Curitiba & Federal University of Sao Paulo, Brazilia (Iunie 2010); Trinity College Dublin, Irlanda (Octombrie 2012); Izmir University, Turcia (Iunie 2012); Université Laval, Québec (Mai 2013). Am fost de-a lungul timpului membru în șapte asociații profesionale din afara României, sunt membru în comitetul de redacție a două reviste științifice din SUA, editor asociat pentru câteva numere a unor reviste științifice din SUA și referent științific pentru reviste din SUA specifice domeniului de activitate. În 2011 am câștigat, în calitate de director, în competiția organizată de către Ministrul Funeriu, contractul de cercetare *Cioran de la Est la Vest*, nr. contract PN-II-RU-PD-2011-3-0012, finanțat de către CNCS. Am fost, în cei cincisprezece ani de carieră universitară, responsabil financiar, asistent de proiect, expert pe termen lung, expert pe termen scurt și membru în 11 contracte de cercetare naționale și internaționale, finanțate de către AUF, UE, CNCS. Competențele didactice și științifice mi-au permis acceptul ca evaluator ARACIS, secțiunea Limbă și Literatură, evaluator (1) și raportor (2) pentru UEFISCDI, coordonator colecția Filologie – Editura Universitară (editură acreditată CNCS - B)

În încheierea acestei secțiuni, doresc să menționez faptul că întreaga activitate didactică și științifică a condus la cuantificarea a 422 de baze de date din țară și din străinătate

în care lucrările îmi sunt referențiate. De asemenea, am putut identifica, căutând pe internet, 50 de citări, menționări ale lucrărilor publicate, după cum reiese din lista de lucrări.

2. Contribuții științifice relevante

Teza de abilitare prezintă, în această secțiune, principalele etape, orientări și rezultate ale activității mele de cercetare științifică cu precădere de la momentul susținerii tezei de doctorat în 24 aprilie 2009 în cadrul Universității din București în domeniul filologie, *Cioran și „tânăra generație”*. Teza a fost publicată la editurile revistei *Contemporanul*, revistă înființată în 1881 și la care colaborez din anul 2003: *Cioran și utopia tinerei generații*, prima ediție, Editura Ideea Europeană, 360 pg, București, 2009. Cum proiectul editorial s-a bucurat de foarte mult succes, a urmat o a doua ediție realizată cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național și anume *Cioran și utopia tinerei generații*, Editura Contemporanul, 350 pg, București, 2011.

Am încercat, în această parte a tezei de abilitare, să organizez în câteva **direcții principale cercetarea mea științifică**, prezentând la începutul fiecărei secțiuni lucrările în care am abordat tema respectivă și insistând de fiecare dată asupra elementelor de originalitate. Piese de rezistență din dosarul meu sunt reprezentate de publicarea în 2013 la Editura l’Harmattan, Paris, collection Ouverture Philosophique a cărții *Cioran et le rêve d’une génération perdue* și în 2016 la Yves Michalon Éditeur, collection Fauves (groupe de presse l’Harmattan) a cărții *Un Cioran inédit. Pourquoi intrigue-t-il ?*.

2.1. O primă preocupare a fost înțelegerea motivației unui număr important de scriitori de la începutul secolului 20 de a susține fascismul, comunismul și legionarismul, insistând asupra aspectelor filosofice care stau la baza celor trei ideologii. De asemenea, am demonstrat că literatura se transformă sub un regim politic totalitar în două scopuri: cel al supraviețuirii sau al pactizării cu acesta.

Fascismul, comunismul și legionarismul s-au bazat toate pe ideologia *omului nou*, a omului robot, care trăiește într-o lume ce pare fantezistă, cu limite impuse de către un lider suprem. Ideea a fost exploatată de către mulți scriitori de ficțiune (George Orwell, Aldous Huxley, Thomas Pynchon, Lawrence Norfolk, Michel Houellebecq, etc.), de către cinematografia americană (a se vedea seria *Star Wars*, *Terminator*), serialul TV *Real Humans (100% humain)*, etc. și își poate avea rădăcini în personajul hidos creat de către Mary Shelley, Frankenstein. Trecerea de la totalitarism la postumanism (o lume populată de către roboți) este asigurată astfel de credința slabă în posibilitatea democrației de a supraviețui tuturor provocărilor pe care diversitatea culturală, la care contribuie ștergerea frontierelor geografice, le aduce cu sine.

Identificasem și argumentasem în *Cioran și utopia tinerei generații* existența a unor șapte trăsături specifice Mișcării Legionare, precum și corelația dintre ideologia Mișcării Legionare, doctrina lui Nae Ionescu și ideile preluate apoi de către „tânăra generație”.

Ne-au interesat totodată transformările Franței sub ocupație nazistă, din punct de vedere al literaturii produse, dar și evoluția contextului doctrinar și ideologic la puțin timp de la apunerea nazismului, trecând prin prezența comunismului, și undeva peste „decesul” acestuia în Europa Centrală și de Est. Am punctat, foarte pe scurt, și jocul dintre totalitarism, autoritarism și democrație a țărilor din Europa Mediană, adică a țărilor europene neruse, care au fost supuse experienței sovietice.

2.2. O altă preocupare este legată de ideea pe care am susținut-o dintotdeauna, și anume contextul economico-social, politic și ideologic determină de fapt opțiunile politice ale tinerilor scriitori (care sunt în formare), insistând totodată în lucrările mele științifice pe ceea ce a însemnat „tânăra generație” în România interbelică *versus* „generația tânără” în Franța

aflată sub ocupație nazistă. „Tânăra generație” a avut un catalizator în personalitatea lui Nae Ionescu, cel ale cărui idei primordiale se întind pe trei dimensiuni, identificate de către mine, și anume politică, religioasă și filosofică.

Am descris așadar în această teză de abilitare contextul economico-social, politic și ideologic din România interbelică și din Franța aflată sub ocupație nazistă. Am punctat apoi caracteristicile și sursele filosofiei „tinerei generații” precum și cele ale „generației tinere” din Franța în perioada ocupației. Ceea ce s-a petrecut în România în anii 1930, a început în Franța odată cu ocupația nazistă, care a împărțit scriitorii în două tabere: colaboraționiști și susținători ai mișcării de Rezistență. Într-un ultim subpunct am insistat asupra similitudinilor și a diferențelor dintre experiențialism (filosofia școlii lui Nae Ionescu) *versus* existențialism sartrian.

2.3. Am ales apoi exemple concrete ale angajării scriitorilor în susținerea extremismului de stânga sau de dreapta, oprindu-ne asupra analizei unor cazuri celebre precum Emil Cioran, Mircea Eliade, Constantin Noica, Louis Ferdinand Céline, Jean-Paul Sartre. Implicarea publicistică a acestora în susținerea extremismului politic a fost analizată prin raportare la Emil Cioran.

2.4. În ultimul punct al acestei părți ne-am ocupat de literatura exilului, exil care poate fi în interiorul țării de origine - Steinhart, Noica, etc. literatura produsă în acest caz, deși redactată în limba țării de origine, suferind modificări determinate de nevoia de a se adapta la regimul politic totalitar -, cât și în exteriorul acesteia - Hoffman, Celan, Fondane, Cioran, etc.-moment din care scriitorul va alege să se exprime într-o altă limbă decât cea maternă, ceea ce antrenează inevitabil o schimbare a stilului. După o analiză a specificității literaturii exilului din exteriorul țării de origine (o nouă limbă creează o nouă personalitate, o nouă identitate culturală) am prezentat aici existența numeroaselor diferențe între scrierile cioraniene publicate în limba română și cele publicate în limba franceză, căci, după cum declară însuși Cioran, scrierile sale sunt autobiografice.

II. Planul de evoluție și dezvoltare a carierei profesionale, științifice și academice

Ultima secvență a acestei teze de abilitare prezintă, succint, planul de dezvoltare a carierei didactice și direcțiile de cercetare în domeniul de specialitate în relație directă cu ariile de cercetare prezentate anterior.

1. Planul de dezvoltare a carierei didactice

1.1. Fiind deja implicată de câțiva ani în încheierea de parteneriate dintre universități din România și universități din străinătate, intenționez să continui dezvoltarea procesului de cooperare dintre universități din România și universități din străinătate, obiectivul fiind asigurarea mobilităților studenților și a cadrelor didactice. Pe termen foarte scurt, voi accepta poziția de *visiting professor* la University of Silesia in Katowice.

Lucrul cu studenții înseamnă încadrarea acestora din punct de vedere științific, dar și orientarea lor în lungul proces al inserției pe piața forței de muncă. Mă interesează, în consecință, implicarea studenților de licență în parteneriate cu mediul de afaceri din România, dezvoltarea unui sistem în care companiile locale sau delocalizate să investească în formarea studenților în vederea angajării lor ulterioare. Camera de Comerț din București în parteneriat cu Ambasada Franței la București și firmele franceze implantate în România au în vedere investirea efectivă în dezvoltarea parteneriatelor dintre universități și mediul de afaceri din România spre beneficiul ambelor părți.

O altă direcție în ceea ce privește activitatea de coordonare și formare, componentă de bază a unui profesor universitar, este reprezentată, în cazul meu, de dorința de a dezvolta

colecția Filologie - Editura Universitară (editură acreditată CNCS - B) – al cărei coordonator sunt, în vederea deschiderii acesteia spre publicații în limbă străină redactate de către cercetători străini, de a continua activitatea de evaluator în cadrul ARACIS și UEFISCDI, care presupune un proces de formare continuă și apoi de evaluare, și de a continua și dezvolta activitatea de referent științific, editor asociat, etc. pentru reviste științifice din străinătate specifice domeniului meu de activitate

Totodată, intenționez să răspund apelurilor care privesc, de exemplu, *post-doctoral appointments or a one-year Visiting Professor position* lansate de către universități din SUA fără a neglija activitatea de cercetător asociat din cadrul Centrului de cercetări *Thalim (Théorie et histoire des arts et des littératures de la modernité XIXe – XXIe siècles)*, Université Sorbonne Nouvelle Paris 3, afiliere grație căreia îmi este facilitat, de exemplu, accesul la baze de date internaționale prin conectarea la distanță la resursele electronice ale bibliotecilor Universității Paris-Sorbonne.

1.2. Îmi doresc continuarea experienței începute în anul 2013 în *digital humanities* în cadrul *Centre de Recherche - OBVIL*, Université Paris-Sorbonne (Paris 4), practică avansată în Statele Unite ale Americii, abia la început în Franța, și mai deloc în România, care presupune combinarea de competențe literare, cu cele de informatică (folosire de software de interpretare și manipulare a textelor digitizate) și de biblioteconomie.

Intenționez să transpun aceste competențe pe care le-am câștigat în cadrul Centrului de cercetare OBVIL într-un proiect de cercetare de la UEFISCDI cu o echipă de cercetare care să includă masteranzi și doctoranzi. Ideea poate fi de asemenea materializată în crearea unui program de Master pluridisciplinar care să implice mai multe universități, dat fiind faptul că necesită apelul la specialiști din mai multe domenii de activitate. Se pot organiza în cadrul universităților școli de vară pe această temă, programe de dublă licență în Literatură – Informatică.

1.3. În încheierea acestei secțiuni și ca o trecere spre următoarea, menționez intenția de a publica o lucrare, adresată publicului larg, și care ar avea rolul popularizării demersului științific, sub un titlu de genul „Tribulațiile unui cercetător din România”.

Ideea unei astfel de cărți mi-a venit după mulți ani de confruntare cu mediul universitar francez, în special, pe care inevitabil l-am comparat cu cel românesc. O carte de acest gen ar avea ca țintă publicul larg din România, care percepe sistemul de învățământ cu ochii spectatorului din sala de teatru sau de cinema.

2. Direcții de cercetare în domeniul de specialitate

2.1. Referitor la activitatea de cercetare, îmi propun dezvoltarea temelor prezentate în prima secțiune a acestei teze de abilitare, în studii ample, care să ia forma unor volume. Primul dintre acestea ar putea fi publicat sub titlul „*Noul om fascinează : de la Frankenstein la totalitarism și postumanism*”.

Voi prezenta în acest studiu legenda golemului, atracția culturii occidentale pentru acesta, popularizarea lui de la momentul publicării cărții lui Mary Shelley, formele pe care această legendă le-a cunoscut în ficțiunea literară și în cinematografie. Mă voi interesa apoi de ceea ce înseamnă conceptul de *om nou* și cât de recent este el, de ce a fost folosit de către doctrinele totalitare și nu de către liberalism, de exemplu. Dacă totalitarismul reprezintă opțiunea firească a mulțimii, de ce este nevoie de misiune, imn, lozinci în scopul convingerii acesteia ?

Astăzi, internetul și progresul tehnologic duc însă la o modificare radicală și definitivă a speciei umane, transformând-o în postumanistă. De la proteze care înlocuiesc la perfecție brațe amputate (precum cazul atletului Oscar Pistorius), implanturi cerebrale pentru

amelioarea bolilor cum ar fi Parkinson, ingestia de molecule apte de a remedia boli mentale, până la mașini care se conduc singure și imprimante 3-D care produc în câteva ore obiecte reale, fără a mai menționa roboții folosiți în industria automobilă, a aeronauticii, în medicină, etc, ne dăm seama că viața oamenilor este pe cale a deveni din ce în ce mai controlată. Roboții au aceeași calitate precum *omul nou* : urmează un program prestabilit de către alții, până când, la fel precum *omul nou*, a cărui forță este dată de colectivitate, vor tinde să suplanteze Creatorul.

2.2. Intenționez în același timp continuarea publicării de cărți științifice în Franța, pe tema implicării scriitorului, începând cu secolul 20, în viața politică și a repercursiunilor acestei implicări, deoarece în urma publicării celor două cărți la *l'Harmattan* și *Yves Michalon Éditeur* am început să cunosc suficient de bine mediul editorial din Franța. În acest sens, o temă care mă interesează este dezvoltarea paralelei dintre doi scriitori, și anume Emil Cioran și Louis Ferdinand Céline.

Ideea de a reuni cei doi scriitori într-un singur volum este originală. Nu s-a mai publicat până acum o lucrare destinată, în plus, publicului larg și care să îi pună față în față pe Cioran și Céline, doi scriitori care au multe elemente în comun. Totodată urmărirea parcursului acestora, făcând apel doar la publicațiile lor, fără a încărcă textul cu note explicative, va transforma această carte într-una ușor de parcurs de către orice lector interesat de opera și viața celor doi scriitori.

Cea de-a treia parte a acestei teze de abilitare este consacrată **referințelor bibliografice**, asociate conținutului primelor două secțiuni.

08/05/2017

Prof.univ.dr. Mara Magda Maftei-Bourbonnais

